

Kkunan ri kikotemal

Ub'antajik tzij

Rumal le yab'ilal k'o chuwach ulew, k'i uwach kunab'al kriqataj che kikunaxik.

Pa k'ayb'al kriqitaj ronojel uwach kunub'al che ukunaxik jalajoj taq uwach yab'il.

¿Jas kunab'al kkoj la' che le q'axowen rech b'aqilal?

Xinta jun q'ij, chi le tat Tri'x, kub'ij chi xaq kachkat kuna'o.

Kub'ij are' chi kuna'o, man k'ota usuk'il ri uchomanik. Jer ta ne' xaq kuxi'j rib', xata ne' k'o umak kuk' taq le winaq. K'o xub'ij ri tat Tri'x che le rixoqil, le qnan Talo'r. Chi man kraj ta kril kiwach le loq'laj taq awaj. Xuta le uk'ojol, ri a Wel, ri kk'ulmataj pa ri uk'aslemal ri utat.

Xuchomaj ri a Wel chi utz we kutzijoj che jun tzijonik yakal tze'.
Xa je ri' kq'aten le kachkatik che.

-Je wa' xub'ij che: Tat, tat, ktala kintzijoj che la ri xinb'ano. Xenb'ana' jun eq'an uq'ayes le wakax pa le qulew k'o xe le juyub'. Ne ktala xinwil kiwach k'ya taq awaj. K'o jun kuk ketz'an chwi taq le che' le e k'o chi'taq le ab'ix. Ne ktala xtzaq loq, xqaj chuxukut jun tz'i'.

-Le kuk xub'ij che le tz'i': Man kaxi'jta awib'. Maj k'ax kinb'an chawe, xa xinjilijob' uloq.

-Le tz'i' xutzalij utzij je wa' ri': Maj kab'ij, man xinxi'jta wib'. We k'o k'ax xariqo, ktinkunaj, xuquje' ktinchajij.

-Maj k'ax xinriqo, malyox, sib'alaj utz le awanima', xcha le kuk.

-Ktala, utz xinwil le kuk xuquje' xinrayij utijik, kimb'an jun so'm tij che. Xinchomaj: kinchapo, kinnimo pa le koxtar, tek'u ri' kimk'anb'i pa wachoch. Xinkwin che, k'o chi pa le koxtar, xinweqa'j, tek'u ri' xinchaplej le b'inem. Man xinwil ta k'ut le jun jul re b'a, xintzaq chupam. Xintzoqopij le koxtar, krikikik le kuk xelb'ik, xpaqi pwi' jun che'.

Are taq xuk'is le utzijonem, xtzenik le utat. Xuquje' sachan che le kachkatem chirij le rixoqil. Are k'u wa' le kunab'al man ktijtaj xuquje' man kloq' taj, maj jawi' kkayix wi.

Miguel Jeremías González García
San Francisco La Unión, Quetzaltenango

